

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2004. gada 21. maijā

lietā Nr. 2003-23-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Romāns Apsītis, Aija Branta, Ilma Čepāne, Juris Jelāgins, Gunārs Kūtris un Andrejs Lapse,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu un 28.¹ pantu,

pēc Jāņa Knostenberga un Stefana Miseviča konstitucionālās sūdzības rakstveida procesā 2004. gada 23. aprīļa tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par likuma „Par pašvaldībām” 43. panta pirmās daļas 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 106. un 107. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. 1994. gada 19. maijā Saeima pieņēma likumu „Par pašvaldībām”. Tā mērķis bija reglamentēt Latvijas pašvaldību darbības vispārīgos noteikumus un ekonomisko pamatu, pašvaldību kompetenci, domes (padomes) un tās institūciju, kā arī domes (padomes) priekšsēdētāja tiesības un pienākumus, pašvaldību attiecības ar Ministru kabinetu un ministrijām, kā arī pašvaldību savstarpējo attiecību vispārīgos noteikumus.

Likuma „Par pašvaldībām” 14. panta trešā daļa paredz, ka likumā noteiktos gadījumos pašvaldībai savu funkciju izpildes nodrošināšanai ir

tiesības izdot saistošos noteikumus. Savukārt likuma „Par pašvaldībām” 43. panta pirmajā daļā minēti tie gadījumi, kad pašvaldības dome (padome), ja tas nav paredzēts likumos, ir tiesīga izdot saistošos noteikumus, paredzot administratīvo atbildību par to pārkāpšanu.

Sākotnēji 43. panta pirmās daļas 6. punkts noteica, ka pašvaldības dome (padome) ir tiesīga izdot saistošos noteikumus „par sanitārās tīrības uzturēšanu”. 2003. gada 26. jūnijā Saeima pieņēma grozījumus likumā „Par pašvaldībām”, ar kuriem minētā panta 6. punkts tika izteikts jaunā redakcijā. Proti, pašvaldības dome (padome) ir tiesīga izdot saistošos noteikumus „par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas (gājēju ietves, izņemot sabiedriskā transporta pieturvietas, grāvji, caurtekas vai zālāji līdz brauktuves malai) kopšanu” (turpmāk – apstrīdētā norma). Grozījumi stājās spēkā 2003. gada 11. jūlijā.

Turklāt 1993. gada 5. jūlijā Arhitektūras un celtniecības ministrija izdeva pavēli Nr. 76 „Par būvnormatīvu apstiprināšanu”. Ar šo pavēli tika apstiprināts Latvijas būvnormatīvs LBN-403 „Namīpašumu sanitārās kopšanas noteikumi” (turpmāk – LBN-403), kura 2.1. punkts noteica: „Gājēju ietve un ielas braucamā daļa 1 m platumā jākopj visa namīpašuma zemes gabala garumā, bet namīpašumos, kas atrodas pie parkiem, dārziem, skvēriem, bulvāriem, krastmalām, - līdz parka, dārza, skvēra robežām vai līdz krastmalas margām.” Šī norma bija spēkā līdz 2002. gada 5. jūnijam.

2. Konstitucionālās sūdzības iesniedzēji J. Knostenbergs un S. Misevičs (turpmāk – iesniedzēji) lūdz izvērtēt, vai likuma „Par pašvaldībām” 43. panta pirmās daļas 6. punkta norma, kas pašvaldībai dod tiesības izdot saistošos noteikumus par īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu un paredzēt administratīvo atbildību par to nepildīšanu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91., 106. un 107. pantam.

Iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņiem Satversmē un starptautiskajos tiesību aktos nostiprinātās tiesības vairāku apstākļu dēļ.

Iesniedzēji norāda, ka Saeima, pieņemot apstrīdēto normu, atļāvusi pašvaldībām ar saistošajiem noteikumiem nekustamā īpašuma īpašniekiem uzlikt pienākumu pildīt piespiedu darbu svešā, proti, pašvaldībai piederošā teritorijā. Gan Satversmes 106. pantā, gan Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. pantā esot izsmeļoši uzskaitīti tie darbi, kuri nav uzskatāmi par piespiedu darbu. Svešas teritorijas sistemātiska uzkopšana neietilpstot šajā uzskaitījumā, līdz ar to tā esot uzskatāma par piespiedu darbu.

Iesniedzēji norāda, ka apstrīdētā norma ir pretrunā arī ar Satversmes 91. pantā nostiprināto nediskriminācijas principu. Tā radot atšķirīgu attieksmi pret personām, kurām pieder īpašums, jo īpašniekiem tiek uzlikti jauni, obligāti pildāmi pienākumi. Savukārt tām personām, kuras dzīvo daudzdzīvokļu mājās un kurām nekustamais īpašums nepieder, šādu pienākumu neesot. Turklāt iesniedzēji uzsver, ka pašvaldība ir tiesīga par saistošo noteikumu nepildīšanu administratīvi sodīt personu, līdz ar to „viens īpašuma tiesību subjekts – pašvaldība – ir tiesīgs sodīt otru īpašuma tiesību subjektu – privātīpašnieku – par pašvaldības īpašuma nesakopšanu”. Pašvaldības pienākums esot pašai uzskot savā īpašumā esošās teritorijas, tādēļ šādai pašvaldības funkciju pārlīkšanai neesot nekāda loģiska pamatojuma, tā neesot balstīta ne uz vienu tiesību principu.

Turklāt darbs, kurš, balstoties uz saistošajiem noteikumiem, uzdots iesniedzējiem, neesot apmaksāts. Iesniedzēji norāda, ka Jēkabpils pašvaldība atteikusies pieņemt darbā vienu no iesniedzējiem – Jāni Knostenbergu, norādot, ka saistošie noteikumi neparedz iespēju slēgt vienošanos ar nekustamo īpašumu īpašniekiem par piegulošās teritorijas kopšanu. Līdz ar to apstrīdētā norma īpašniekiem uzliktot par pienākumu bez samaksas veikt sētņieka darbu. Turklāt īpašniekiem netiekot garantētas pamattiesības, kas nostiprinātas Satversmes 107. pantā, – ne tiesības uz brīvdienām, ne apmaksātu ikgadējo atvaļinājumu.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem iesniedzēji rakstveida atzinumos pilnībā uztur savu konstitucionālajā sūdzībā izteikto viedokli.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētā norma, kas piešķir vietējās pašvaldības domei (padomei) tiesības izdot saistošos noteikumus par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu, paredzot administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, nav pretrunā ar Satversmes 91., 106. un 107. pantu šādu iemeslu dēļ.

Apstrīdētā norma neuzliekot īpašniekam pienākumu veikt piespiedu darbu, jo šīs normas mērķis esot piešķirt pašvaldībai tiesības noteikt personu, kura ir atbildīga par īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu. Apstrīdētā norma sniedzot pašvaldībai iespēju noteikt, kurš būs atbildīgs par šīs teritorijas kopšanu – pašvaldība pati vai īpašnieks. Savukārt, ja pašvaldība noteic, ka īpašnieks ir atbildīgs par publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu, arī īpašniekam esot tiesības izvēlēties, kādā veidā šā pienākuma izpilde tiek nodrošināta. Saeima uzsver, ka apstrīdētajā normā nav konstatējamas piespiedu darba pazīmes, jo tajā nav ietverts personisks īpašnieka pienākums kopt šīs teritorijas.

Saeima norāda, ka apstrīdētā norma nenostāda atšķirīgā situācijā personas, kuras dzīvo privātmājās, un personas, kuras dzīvo daudzdzīvokļu mājās. Gan īrniekiem, gan īpašniekiem esot pienākums uzņemt īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas. Atšķiroties tikai šā pienākuma izpildes veids, proti, īrniekiem maksa par teritorijas uzkopšanu iekļauta īres maksā, bet īpašniekiem ir iespēja izvēlēties, kā nodrošināt šīs teritorijas kopšanu. Daudzdzīvokļu mājās esošo dzīvokļu īpašnieki varot, piemēram, dibināt dzīvokļu īpašnieku sabiedrības, un tad par teritorijas kopšanu atbildīga būšot tā persona, kuru dzīvokļu īpašnieki pilnvarojusi apsaimniekot māju. Līdz ar to Saeima uzskata, ka atšķirīgā attieksme nav konstatējama.

Saeima norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 107. pantam, jo pienākums nodrošināt noteiktu darbību veikšanu nerada darba tiesiskās attiecības. Pat tad, ja pašvaldība saistošajos noteikumos paredz, ka īpašnieks ir atbildīgs par teritoriju kopšanas nodrošināšanu, tas neskarot un nenodibinot

darba tiesiskās attiecības starp pašvaldību un īpašnieku. Šis pienākums esot saistīts ar konkrētu teritoriju, nevis konkrētu personu.

Visbeidzot Saeima norāda, ka apstrīdētā norma neuzliek pašvaldībām par pienākumu izdot saistošos noteikumus par sanitārās tīrības uzturēšanu un publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu, bet gan dod pašvaldībām iespēju izvēlēties – neizdot šādus noteikumus vispār vai arī izdot tos. Turklāt pašvaldībām, izdodot saistošos noteikumus, esot jānodrošina to atbilstība Satversmei un no tās izrietošajiem principiem, starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, kā arī citiem normatīvajiem aktiem.

Apstrīdētajai normai līdzīgi noteikumi Latvijā pastāvējuši jau 20. gadsimta 20. gados, tātad Latvijā tos varot uzskatīt par senu tradīciju. Turklāt LBN-403 arī paredzēja noteikumu par namīpašuma ielas posma un ielas braucamās daļas kopšanas pienākumu. Līdz ar to var secināt, ka apstrīdētajai normai līdzīgi noteikumi Latvijā pastāvējuši jau sen un „zināmā mērā ir ieguvuši paražas pazīmes”.

4. Valsts cilvēktiesību birojs, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, norāda, ka apstrīdētā norma, kaut arī neparedz konkrētus priekšrakstus un sankcijas, tomēr dod pašvaldībām legālu iespēju uzlikt īpašniekiem nesamērīgus apgrūtinājumus īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanā un regulārā kārtības uzturēšanā. Apstrīdētā norma esot formulēta tā, ka skaidri saskatāms tās mērķis, proti, īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšana, nevis visu publisko teritoriju kopšana, kurā piedalītos pašvaldība vai citas personas. Valsts cilvēktiesību birojs uzsver, ka jau iepriekš paudis viedokli, ka šāda apgrūtinājuma uzlikšana visiem īpašniekiem neatkarīgi no viņu vecuma, iespējām un īpašuma formas nav samērīga. Tādēļ pašvaldībām, izstrādājot saistošos noteikumus saskaņā ar apstrīdēto normu, esot jāvērtē katrs gadījums individuāli, ņemot vērā gan īpašuma formu, gan īpašnieka fiziskās un materiālās iespējas, gan citus pamatotus iemeslus, kādēļ apgrūtinājuma izpilde nav iespējama.

5. Latvijas Pašvaldību savienība, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, norāda, ka pašvaldībām jābūt tiesīgām izdot saistošos noteikumus par īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanu. Šāda kārtība Latvijā esot pastāvējusi jau agrāk, turklāt, piemēram, arī Zviedrijā, Vācijā un Somijā uz nekustamo īpašumu īpašniekiem gulstas analogiski pienākumi. Pašvaldību savienība uzsver, ka virkne pašvaldību jau pašreiz, izdodot saistošos noteikumus šajā jautājumā, ir apzinājušas namīpašniekus un paredzējušas īpašu kārtību vairākām personu grupām (maznodrošinātiem, pensionāriem, invalīdiem, u.c.).

6. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, arī norāda, ka namīpašnieku pienākums kopt īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju bijis paredzēts jau LBN-403 2.1. punktā. Šo punktu vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs atcēlis, neizvērtējot tā ietekmi uz pašvaldību budžetu. Saskaņā ar Latvijas Pašvaldību savienības apkopoto informāciju pašvaldībām, lai tās varētu nodrošināt minēto teritoriju kopšanu, būtu nepieciešami ievērojami papildu finanšu līdzekļi. Turklāt ministrija uzsver, ka apstrīdētā norma neierobežo indivīda pamattiesības, jo tikai pilnvaro pašvaldības izdot saistošos noteikumus, bet nenoteic kārtību, kādā veicama minēto teritoriju kopšana.

7. Ventpils pilsētas dome, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, norāda, ka īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšana Latvijā ir tradicionāls pienākums, turklāt šāda kārtība pastāv arī vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Šāds pienākums esot salīdzināms ar īpašnieka pienākumu notīrīt no viņam piederošās mājas jumta ledu un sniega blāķus, kas pārkārušies jumta malai un atrodas virs publiskā lietošanā esošās ietves. Ventpils dome uzsver arī jautājuma finansiālo aspektu, proti, lai iedzīvotājiem netiktu uzlikta jauna pašvaldības nodeva, šis pienākums jāveic

viņiem pašiem. Turklāt dome norāda, ka vairākām iedzīvotāju kategorijām ir paredzēti atvieglojumi, nodrošinot centralizētu piegulošo teritoriju uzkopšanu.

Jēkabpils pilsētas dome norāda, ka tās saistošajos noteikumos ir izdarīti grozījumi un paredzēts, ka nevar tikt administratīvi sodītas vairāku kategoriju personas, kuras objektīvu iemeslu dēļ nespēj kopt īpašumam piegulošo teritoriju. Turklāt sabiedrības interesēs īpašniekam vai īpašuma apsaimniekotājam vajagot uzturēt labā kārtībā ne tikai pašu īpašumu, bet arī tam piegulošo teritoriju. Arī **Liepājas pilsētas dome** norāda, ka īpašumam piegulošās teritorijas uzkopšana ir tieši saistīta ar šā īpašuma uzturēšanu un apsaimniekošanu. Turklāt, ja šo teritoriju kopšana būtu jāuzņemas pašai pašvaldībai, iespējams, vajadzētu paaugstināt nekustamā īpašuma nodokli, lai pašvaldības budžetā tiktu nodrošināts samērīgums starp ieņēmumiem un izdevumiem. Savukārt **Daugavpils pilsētas dome** uzsver, ka iedzīvotāju apziņa vēl nav tik augsta, lai bez attiecīga regulējuma varētu nodrošināt īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju sanitāro tīrību. Turklāt persona varot izvēlēties, vai šo darbu veiks pati vai noslēgs līgumu ar attiecīgajiem dienestiem, vai algos strādnieku.

Secinājumu daļa

8. Pašvaldībām, lai tās nodrošinātu savu funkciju izpildi, saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 14. panta trešo daļu ir tiesības likumā noteiktos gadījumos izdot saistošos noteikumus. Savukārt tos gadījumus, kad pašvaldības dome (padome) ir tiesīga izdot saistošos noteikumus un paredzēt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, noteic likuma „Par pašvaldībām” 43. pants.

Pašvaldība var izdot saistošos noteikumus par tādiem jautājumiem kā attiecīgās administratīvās teritorijas apbūve, tirdzniecība publiskās vietās, mājdzīvnieku turēšana, sabiedriskā transporta lietošana u.c. Viens no šiem jautājumiem ietverts arī apstrīdētajā normā, proti, „par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas (gājēju ietves, izņemot sabiedriskā transporta pieturvietas, grāvji, caurtekas vai zālāji

līdz brauktuves malai) kopšanu”. Pašvaldības pienākums rūpēties par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību izriet arī no likuma „Par pašvaldībām” 15. panta otrās daļas.

Taču likuma „Par pašvaldībām” 43. pants neuzliek pašvaldībai pienākumu izdot saistošos noteikumus. Lai pašvaldības varētu nodrošināt savu funkciju izpildi, likums tās pilnvaro noteiktos gadījumos izdot saistošos noteikumus un konkrētajā gadījumā rūpēties par sanitārās tīrības uzturēšanu un publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanu.

Apstrīdētā norma pati par sevi nenoteic kārtību, kādā uzturama sanitārā tīrība pašvaldības pārziņā esošajā administratīvajā teritorijā. Šī kārtība saistošajos noteikumos ir jāparedz katrai konkrētai pašvaldībai. Apstrīdētā norma arī nenoteic personas, kurām jāuztur sanitārā tīrība administratīvajā teritorijā, un pati par sevi neuzliek personai pienākumu uzkopt īpašumam piegulošo publiskajā lietošanā esošo teritoriju.

Tādējādi apstrīdētā norma tikai ietver deleģējumu pašvaldībai izdot saistošos noteikumus par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu, bet nenoteic kārtību, kādā šī uzturēšana un kopšana veicama.

9. Satversmes 106. pants noteic, ka „ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu.”

Piespiedu darba aizliegums, kas ietverts Satversmes 106.pantā, attiecas gan uz publisko tiesību, gan uz privāttiesību sfēru. Turklāt Satversme paredz vairākus izņēmuma gadījumus, kad darbs netiek uzskatīts par piespiedu darbu. Izņēmuma gadījumi, kaut arī noteikti visas sabiedrības labklājības un drošības interesēs, ir tikai ārkārtas pasākums. Attiecīgajiem darbiem ir publiski tiesisks raksturs, to veikšanu uzdod publisko tiesību subjekti, un par atteikšanos šos darbus veikt var iestāties administratīvā atbildība vai kriminālatbildība.

Satversmes 106. pants neietver piespiedu darba definīciju. Taču Satversmes tiesa jau iepriekš ir interpretējusi jēdziena „piespiedu darbs” saturu. Tā secinājusi, ka piespiedu darbs ir jebkurš darbs vai pakalpojums, kuru veikt personu piespiež jebkura soda draudi, kuru pati persona nav piekritusi veikt un kurš ir netaisnīgs un cietsirdīgs (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 27. novembra sprieduma lietā Nr. 2003-13-0106 secinājumu daļas 1.2. punktu*). Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma noteic piespiedu darbu, jānoskaidro, vai apstrīdētā norma atbilst piespiedu darba definīcijai.

Jēdzienu „piespiedu darbs” šajā gadījumā nepieciešams interpretēt sistēmiski, analizējot to kopsakarā ar citām Satversmē garantētajām personas pamattiesībām, proti, ar Satversmes 105. pantu. Tas citastarp noteic, ka „ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.”

Satversmes 105. pants paredz ikviena tiesības uz īpašumu, bet neatklāj jēdziena „īpašums” saturu. Taču īpašums, no vienas puses, ietver tiesības, bet, no otras puses, uzliek arī pienākumus. Piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma 14. pants *expressis verbis* noteic, ka „īpašuma tiesības [...] tiek garantētas. To saturu un robežas nosaka likums. Īpašums uzliek pienākumus. Tā izmantošanai vienlaikus jākalpo sabiedrības labumam.”

Turklāt Vācijas Federālā Administratīvā tiesa vienā no saviem spriedumiem norādījusi, ka „zemes vai apdzīvotās vietas tiesiskais regulējums, kas paredz vai pieļauj ielas uzkopšanas pienākumu uzlikt piegulošā īpašuma īpašniekam, ir saskaņā ar Pamatlikuma 14. pantu un neaizskar arī no 12. panta izrietošo piespiedu darba aizliegumu” (*Vācijas Federālās Administratīvās tiesas 1989. gada 7. aprīļa spriedums lietā Nr. 8 C 90/87, BverwGE 81, 371-376*).

Līdz ar to, kaut arī apstrīdētā norma dod tiesības pašvaldībai izdot saistošos noteikumus par īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas uzkopšanu un paredzēt atbildību par šo noteikumu nepildīšanu, nav pamata uzskatīt, ka tā paredz piespiedu darbu. No iepriekšminētā var secināt, ka īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas uzkopšana

uzskatāma nevis par piespiedu darbu, bet gan par pienākumu, ko uzliek īpašums.

Tādējādi apstrīdētā norma nav pretrunā ar Satversmes 106.pantu.

10. Satversmes 107. pants noteic: „ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.”

Satversmes 107. pants attiecas uz darba tiesiskajām attiecībām – tādām attiecībām, kuras uz darba līguma pamata radušās starp darba ņēmēju un darba devēju. Darba tiesiskās attiecības ir personiska rakstura saistības, un tās reglamentē galvenokārt Darba likums.

Apstrīdētajai normai ir publiski tiesisks raksturs. Turklāt, kā secināts iepriekš, tā neattiecas uz konkrētām personām. Var piekrist Saeimas atbildes rakstā izteiktajam viedoklim, ka pat tad, ja saistošajos noteikumos paredzēts, ka īpašnieks ir atbildīgs par teritoriju kopšanas nodrošināšanu, tas nenodibina darba tiesiskās attiecības starp pašvaldību un īpašnieku. Attiecīgais pienākums ir saistīts ar noteiktu teritoriju, nevis noteiktu personu, un īpašnieks pats ir tiesīgs izvēlēties, kādā veidā tiek nodrošināta teritorijas kopšana un kas to veic. Līdz ar to apstrīdētā norma nevar radīt darba tiesiskās attiecības.

Tādējādi apstrīdētā norma nav pretrunā ar Satversmes 107. pantu.

11. Satversmes 91. pants noteic, ka „visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.” Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs

pamats (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu*).

Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantam, jānoskaidro:

- vai un kuras personas vai personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos;
- vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi un vai apstrīdētajai normai ir leģitīms mērķis;
- vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

12. Lai noskaidrotu, vai un kuras personas vai personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast šīs grupas vienojošo pazīmi.

Iesniedzēji kā personu grupas vienojošo pazīmi izvirza nekustamā īpašuma piederību, bet kā atšķirīgo attieksmi min to, ka personām, kurām pieder nekustamais īpašums (māja un/vai zeme), kuram tieši blakus ir publiskā lietošanā esoša teritorija, ir pienākums kopt šo teritoriju, bet personām, kuru nekustamajam īpašumam tieši blakus šādas teritorijas nav, kā arī personām, kurām pieder nekustamais īpašums daudzdzīvokļu mājā, šāda pienākuma nav. Savukārt Saeima atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētā norma nenostāda atšķirīgā situācijā personas, kuras dzīvo privātmājās, un personas, kuras dzīvo daudzdzīvokļu mājās.

Apstrīdētā norma paredz, ka pašvaldība ir tiesīga izdot saistošos noteikumus par „īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu”. Līdz ar to īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanas pienākums gulstas uz visiem īpašniekiem, kuriem pieder nekustamais īpašums attiecīgajā administratīvajā teritorijā, ja šim īpašumam tieši blakus ir publiskā lietošanā esoša teritorija.

Satversmes tiesa uzskata, ka iesniedzēju viedoklim nav objektīva pamata. Apstrīdētā norma nenoteic, ka pienākums kopt īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju gulstas tikai uz privātmāju īpašniekiem.

Nekustamais īpašums ir plašs jēdziens, turklāt nekustamā īpašuma formas (veidi) var būt dažādas – tas var būt gan dzīvoklis daudzdzīvokļu mājā, gan zemes īpašums, gan privātmāja utt. Nekustamais īpašums var piederēt kā fiziskajai, tā juridiskajai personai.

Tādējādi personas, kurām pieder nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā formas šajā gadījumā atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

13. Ja personas, kurām pieder nekustamais īpašums, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, tad jānoskaidro, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi atkarībā no nekustamā īpašuma formas.

Kā secināts iepriekš, īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanas pienākums gulstas uz visiem īpašniekiem, ja viņu īpašumam tieši blakus ir publiskā lietošanā esoša teritorija. Šis pienākums vienādi attiecas gan uz privātmāju īpašniekiem, gan daudzdzīvokļu mājā esošo dzīvokļu īpašniekiem, gan arī zemes īpašniekiem. Tā, piemēram, likuma „Par dzīvokļa īpašumu” 8. pants paredz visu dzīvokļu īpašnieku pienākumu piedalīties daudzdzīvokļu mājas kopīpašumā esošās daļas pārvaldīšanā un apsaimniekošanā. Savukārt mājas apsaimniekošana ietver arī mājai piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu.

Turklāt jāpiekrīt Saeimas viedoklim, ka šis pienākums gulstas ne tikai uz nekustamā īpašuma īpašniekiem, bet arī uz īrniekiem. Attiecībā uz īrniekiem likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 11. pants noteic, kādi izdevumi veido dzīvojamās mājas telpas īres maksu. Tas paredz, ka īres maksā ietilpst arī dzīvojamās mājas apsaimniekošanas izdevumi, kas savukārt ietver arī maksu par tai piegulošās teritorijas kopšanu.

Līdz ar to apstrīdētā norma un uz tās pamata izdotie pašvaldību saistošie noteikumi vienādi attiecas gan uz daudzdzīvokļu mājās esošo dzīvokļa īpašniekiem, gan uz privātmāju īpašniekiem un atšķirīga attieksme pret dažādu veidu īpašuma īpašniekiem nav konstatējama. Var atšķirties tikai veids, kādā attiecīgais pienākums tiek pildīts. Piemēram, daudzdzīvokļu mājās esošo dzīvokļu īpašnieki var dibināt dzīvokļu īpašnieku sabiedrību, kura nodrošina

savā pārziņā esošo māju apsaimniekošanu. Arī privātmājas īpašnieks vai īpašnieki individuāli vai vienojoties var izvēlēties, kādā veidā pildīt šo pienākumu, piemēram, var algot sētnieku.

Tādējādi apstrīdētā tiesību norma neparedz atšķirīgu attieksmi un nepārkāpj tiesiskās vienlīdzības principu, kas noteikts Satversmes 91. pantā.

14. Kā secināts iepriekš, apstrīdētā norma pašvaldībām neuzliek pienākumu, bet tikai ietver deleģējumu izdot saistošos noteikumus par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas kopšanu. Tā kā apstrīdētā norma neparedz kārtību, kādā nodrošināma sanitārās tīrības uzturēšana un īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšana konkrētajā administratīvajā teritorijā, pašvaldībai tā ir jāparedz saistošajos noteikumos.

Satversmes tiesa nenoliedz, ka teritoriju kopšanas kārtība dažādās pašvaldību administratīvajās teritorijās var atšķirties. Tas skaidrojams gan ar konkrētās pašvaldības iespējām un tās rīcībā esošajiem finanšu līdzekļiem, gan ar teritorijas atrašanās vietu. Taču var piekrist Saeimas atbildes rakstā izteiktajam viedoklim, ka visos gadījumos, kad pašvaldība izdod saistošos noteikumus, arī par teritoriju kopšanu, tiem saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 41.panta otro daļu ir jāatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām – Satversmei, likumiem, kā arī Ministru kabineta noteikumiem.

Tā, piemēram, Jēkabpils pilsētas saistošajos noteikumos, pamatojoties uz apstrīdēto normu, izdarīti vairāki grozījumi. Pašreiz šo noteikumu 6.7.punkts paredz: „Par nekustamajam īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas (gājēju ietves, izņemot sabiedriskā transporta pieturvietas, grāvji, caurtekas vai zālāji līdz brauktuves malai) nekopšanu – uzliek naudas sodu nekustamā īpašuma īpašniekam (izņemot pašvaldības sociāli aprūpētās personas, kā arī 1. grupas vai 2. grupas invalīdus, kuru īpašumā savu pastāvīgo dzīvesvietu nav deklarējusi vai faktiski nedzīvo viena vai vairākas darbspējīgas personas), lietotājam vai sētniekam līdz LVL 25,-.”

Tādējādi pašvaldībām, saistošajos noteikumos nosakot publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanas kārtību, jāizvērtē, kā nodrošināt samērīgumu starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi – nodrošināt sakoptu pilsētvidi. Līdz ar to katrai pašvaldībai iespēju robežās būtu jāparedz īpaša kārtība attiecībā uz tādām personu grupām kā invalīdi, pensionāri, maznodrošinātas personas, nepilngadīgas personas utt.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32.pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt likuma „Par pašvaldībām” 43. panta pirmās daļas 6.punktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91., 106. un 107. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Endziņš